

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilno Udruženja Jugoslov. Učiteljstva — Poverjeništvo Ljubljana.

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljate je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Za neorganizirane 40.— Din, za naročnike v inozemstvu 60.— Din letno. Posamezna številka po 1.— Din.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 1 Din za vsako peti-vrsto. Priloge stanejo poleg poštne šte 25 Din.

Telefon uredništva šte. 312.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništva UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Za oznanila je plačati od enostolpne peti-vrste, če se tiska enkrat 1 Din. Inerdatni davek posebej. Oznanila sprejema upravništvo lista.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6./I.

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklamacije so proste poštne.

Nastop učiteljstva pri zadnjih državnozbornih volitvah.

Pri zadnjih državnozbornih volitvah je kandidiralo 158 učiteljev, in sicer 19 kot nosilci liste, 87 okrajnih kandidatov v 122 volilnih okrajih in 52 namestnikov v 64 volilnih okrajih.

V to število niso vračunani bivši učitelji-poslanci: Aleksa Žujovič, Tesman Nikolič, Kosta Spasojevič, Sreten Vukosavljevič, Ljubomir Letić i. dr. Všeteti so samo aktivni učitelji in penzionisti, a od bivših učiteljev samo oni, ki so bili tik pred izborom še aktivni.

Po političnih strankah je od učiteljev-kandidatov: 75 demokratov, (19 disidentov), 35 radikalov (4 desidenti), 12 republikancev, 10 muslimanov, 7 komunistov, 3 dobrovoljci-invalidi, 2 zemljoradnika, po 2 socijalista in hrv. tež. stranke, po 1 naprednjak, Radičev desident liberalca, Nemeč, klerikalec, pravaš in 4 nepoznani.

Podrobnejša štatistika:

1. Nosilcev list je: 7 demokratov, 3 desidenti, 3 radikali, 2 komunisti in po 1 socijalist, naprednjak, republikanec, musliman Radičev desident, dobrovoljec in nepoznan.

2. Okrajni kandidati: 40 demokratov, 8 desidentov; 21 radikalcev, 3 desidenti; 7 republikanov, 5 muslimanov, 5 komunistov, 2 zemljoradnika, 2 invalida-dobrovoljca in po 1 socijalist, liberalca, Nemeč, klerikalec in nepoznan.

3. Namestniki: 28 demokratov, 11 radikalcev, 4 republikanci, 4 muslimani, 2 hrv. tež. stranke, 1 pravaš in 2 nepoznana.

Po pokrajinah je bila udeležba učiteljstva:

Srbija in Črna gora: 112 (16 nosilcev liste, 58 okr. kandidatov in 36 namestnikov).

Bosna: 11 (1 nosilec liste, 7 okr. kandidatov, 3 namestniki).

Dalmacija: 4 (1 okr. kandidat, 3 namestniki).

Hrvatska: 16 (1 nosilec liste, 11 okr. kand., 4 namestniki).

Slovenija: 2 (2 okr. kand.) (V Sloveniji so nastopili pri volitvah 3 učitelji kot kandidati, in sicer v 4 okrajih. Dva kot okr. kandidata in 1 kot namestnik. Od teh sta 2 demokrata in 1 narodni socijalec. — Opomba uredništva).

Vojvodina: 13 (1 nosilec liste, 7 okr. kandidatov, 5 namestnikov).

Rezultat volitev je pokazal, da so učitelji dobili dobro zastopstvo v narodni skupščini in so zopet pomnoženi. Od 106 kandidatov je bilo izvoljenih 11 poslancev, a nekaj mest je še spornih.

Izvoljeni so: 4 radikali: Marko Petrovič, Andra Kujundžić, Radojko Ilić in Dim. O. Popović; 5 demokratov: Svet Gjorgjevič, Nikola Sretenović, Mihailo Kujundžić, pop Trajko Arsić in Nikola Karaš, okr. šol. nadz.; 1 Radičev desident: Matej Kordić Petrov; 1 musliman: Edhem Mulablić, okr. šol. nadz. **Tod. G. Ilić — »N. P.«**

Pomen teh volitev moramo mi premotriti z našega stanovskega in prosvetnega stališča.

Svoječasno je »N. P.« propagirala, naj bi vsi učitelji-poslanci brez razlike na stranke ustanovili svoj politično neobvezen klub, v katerem se bi razpravljala samo stanovska in prosvetna vprašanja v zvezi informativne svrhe in z ozirom na enotno postopanje v doseg skupnih smotrov pri vseh strankah.

Poleg učiteljstva narodnih šol je v narodni skupščini tudi mnogo srednješolskih profesorjev, ki so enako dobro verzirani v stanovskih in prosvetnih vprašanjih.

Posebno velike važnosti je to zastopstvo stanu v narodni skupščini z ozirom na predstoječe reševanje stanovsko-pravnih in materialnih ter prosvetnih zakonov.

Če si bo naša organizacijska centrala znala pridobiti vpliv na poslance-učitelje

in če bo znala pravilno izrabiti ta vpliv, tedaj bo imela v rokah znatno moč in sredstvo, da bo pri odločujočih strankah uveljavljala svoja načela in svoje zahteve.

V prvi vrsti je potrebna dobra organizacija v svrhu informiranja poslancev-učiteljev z naše strani in permanentnega stika z njimi.

Program UJU.

(Temeljne smernice za razpravo.)*

(Referat g. Jovo P. Jovanovića, člana Glavnega Odbora UJU „Naloge učiteljske organizacije v ujedinjeni domovini Srbov, Hrvatov in Slovencev“, podan na državni učiteljski skupščini v Sarajevu, 1. 1922.)

Drugi del.

Načelni program učiteljske organizacije v kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev.

KULTURNO PROSVETNI ZNAČAJ UJU. — STANOVSKO-PRAVNI ZNAČAJ UJU. — NAČELA IN ZAHTEVE V POGLEDU UREDBE ŠOLSKEGA SISTEMA.

SPLOŠNI ZNAČAJ UČITELJSKE ORGANIZACIJE.

Jugoslovansko Učiteljsko Udruženje ni izrazita stanovska organizacija z nalogo, da zastopa in brani samo stanovske ali razredne interese. UJU je tudi kulturno-prosvetna organizacija z nalogo, da dvigne kulturno-prosvetni razvoj in nivo svoje domovine.

Kulturno-prosvetni značaj UJU.

Za uveljavljanje te svoje naloge deluje UJU v sledečem pravcu:

1. Proučava prosvetne razmere in narodno življenje v vseh pokrajinah po svojih članih, učiteljih, ki žive in delujejo v neposrednem in neprestanem stiku z narodom.

2. Zasleduje razvoj in napredek v ostalih državah v kulturno-prosvetnem pogledu.

3. Na podlagi spoznavanja naših prosvetnih razmer, narodnega blagostanja in njegovih potreb, kakor tudi točasnih prosvetnih razmer v drugih naprednih narodih, deluje kot inicijator in svetovalno telo pri delovanju za izboljševanje naših prosvetnih razmer na širjenju in večanju duhovne kulture našega naroda, obenem pa tudi na povečevanju in povišanju njegove materialne kulture, kar omogoča razvoj in napredek našega naroda tudi v vseh drugih pravicah razvoja in napredka.

Stanovsko-pravni značaj UJU.

Da se doseže širjenje in večanje duševne kulture pri narodih potom šolanja narodove mladine v narodnih šolah, se mora pri sestavi šolskega sistema ozirati razen na tedanje narodne

razmere in potrebe tudi na položaj učiteljstva narodnih šol kot na šolske delavce, ker je učitelj v resnici duša šole, ki oživlja vse predpise šolskega zakonika in vse predpise pedagoške znanosti, brez česar ostanejo eni in drugi predpisi na papirju. Radi tega mora skrbeti tudi UJU za dobro izobrazbo učiteljstva in za dobro ureditev učiteljskega materialnega in pravnega stanja in položaja; v toliko ima Jugoslovanska Učiteljska Organizacija tudi značaj strogo stanovske razredne organizacije.

NAČELA IN ZAHTEVE JUGOSLOV. UČIT. V POGLEDU UREDBE ŠOLSKEGA SISTEMA.

Z ozirom na sedanje razmere našega naroda in zahteve novega časa postavlja Jugosl. učit. organizacija glede šolskega sistema v naši domovini sledeča načela in izraža te-le svoje zahteve:

Enotna šolska zakonodaja.

Ker tvorijo vse vrste šol v državi, počenši od najnižjih pa do najvišjih eno organsko celoto, zato se mora smatrati tudi vse vrste šol v naši domovini, kot dele ene organske celote in jih je potreba urediti z enim obćim šolskim zakonom istočasno ter kot eno organsko celoto, ki bo predstavljala enoten državni šolski sistem.

Ako se pa poče sprejeti in odobriti, da vse vrste šol v državi tvorijo en sam šolski sistem, tedaj naj učiteljska organizacija deluje na to, da se smatrajo vsaj vse vrste narodnih šol kot posebna organska celota, ki naj bo formirana istočasno in z istim obćim zakonom.

(Dalje prih.)

LISTEK.

„Slovenski učitelj“ — letnik 1873.

(Donesek k zgodovini slovenskega osnovnega šolstva.)

Spisal: Ivan Lapajne, ravnatelj meščanske šole v p. v Krškem.

(Konec.)

»Magnetična igla ne miruje prej, dokler ne kaže na sever; konservativna stranka ne more hvaliti šolske postave prej, dokler se v obće ne prizna načelo: Šola mora imeti cerkveno podlago ali mora biti verska (1879 (str. 196). V tem smislu odgovarja L.—u pri obćnem zboru zaradi »Tovariša« (str. 319). Od tega časa pa, kar mu slovenski listi niso več na razpolaganje in tudi »Schulzeitung« ne prinaša več takih zabavljic na slovenske učitelje, kakor nekdanj, pošilja pa ta naš prijatelj svoje spise drugam (jaz nikamor) in tam udriha po »Učiteljskem Tovarišu« in nega uredniku. Dobri Bog! varuj me mojih prijateljev, neprijateljev se bom že sam branil.

Sarkastično mi je bila torej odgovorila poštena Močnikova duša. Toda M. ni pomislil, da je bil namen mojega lista braniti in povzdigniti slovensko šolstvo in učiteljstvo v narodnem ob-

ziru. Nevarnost je bila velika v l. 1873—1878), ker so hoteli šolstvo in učiteljstvo na Kranjskem ponemčiti. Zato sem »Tov.« v svojem listu le na kratko odgovoril:

»Vi pišete v svoji 2. številki t. l. da je urednik našega lista meso od nemške krvi. Kdo vam to verjame, g. zagovornik »mežnarstva«? S tem ste toliko dosegli, kakor da bi bili rekli: Belo je črno in črno je belo. Sicer pa nečemo kaliti mir v domači hiši, kakor ste Vi po nepotrebnem začeli samo to vam povemo, da bi se spodobilo, da dobi »Učiteljski Tovariš« z novim urednikom tudi nov pridevek; kajti list urejevan po Vaših načelih ni »Učiteljski«. Vse drugo je bilo pod bivšim urednikom, spoštovanem gosp. Praprotnikom, prvakom slovenskih učiteljev.«

List so napadali še huje in ne dobrohotno nemški in nemškutarski tovariši, ki so se družili okoli »Kr. Lehrervereina«, ki je imel po dežel že nekaj »Zweigvereine«. In okoli »Laib. Schulzeitunge«, pri katerih sta imela glavno besedo prof. I. Inhart, vadniški učitelj Zima (potlej Sima) in nekaj manjših trabantov. Po volji ni bil list tudi graškim »Päd. Zeitschrift« in ne lj. »Tagblattu«. Tem sem obširno odgovarjal v 2. in 5. števi. »SL. uč.« rekoč pred drugim: »Tagblattu ljubljanskemu, kateremu se vse gnusl, kar je slovenskega ne odgovarjamo ničesar. Da je pa gra-

ški šolski list »Pädagogische Zeitschrift« sprejela dopis od ravno istega »tagblattovskega« nesramnega, nemškutarskega kritikarja — tega nismo pričakovali. Toda »Päd. Zeitschrift« je bila najbrže zapeljana od omenjenega dopisnika, in mi za gotovo pričakujemo, da bo de to v svojem listu popravila. — Kaj pa »Laibacher Schulzeitung«, ki se je tudi nas spomnila? Njej smo tudi velik trn v peti, menda iz istega vzroka, kakor »Päd. Zeitschr.« Oba dva lista sta nas grdila samo iz škodoželjnosti. »Brodneide«, nemški gospodje, Vas vodi; samo iz tega vzroka ste nas grajali. Iz dobičkarije ste osnovali Vi, ljublj. nemškutarski kolegi, svoje društvo in svoje glasilo, in iz dobičkarije boste psovali slovenske učitelje; v zahvalo bodo morebiti ljublj. nemškutarij vam tudi povišali plače za kakovih 50—100 gl., če bodo imeli kaj v blagajnici, kar pa ravno slabo kaže. In glejte, Vi ste taki možje, da za toliko penzov svoj značaj prodaste. — Pa de gustibus non est disputandum. — Vaša kritika, »Schulzeitung«, je prav bedasta; ne moremo drugače reči: Vi nam očitate, da delujemo z našim zagovarjanjem »narodnih šol« proti novim šolskim postavam in celo proti temeljnim državnim postavam. Kaj Vi vse ne porečete?

Na zadnje bote še rekli, da smo »velezidajalci«. Svet se pač meša že. Drugi nemški listi pa, ki se tudi potegujejo za nove šolske postave, so pa nam ravno »komplimente« delali, češ, da go-

vorimo za nove šolske postave, za ustavo, za državo. Ko bi nam na hvali teh nemških listov, kaj ležeče bilo, bi jih Vam imenovali.

Take in enake polemike je imel list. Tako so nanesle okoliščine — za zabavo. Za izobraževanje slovenskega učiteljstva je pa list prinašal vse polno člankov, spisov, notic vzgojevalne, učne, metodjske in druge vsebine, n. pr. Nemščina po slovenskih šolah, Ljudsko šolstvo (slovensko) na Koroškem, Zapor učenca po šoli, Ova-javstvo, Fizika v narodni šoli, O risanju v ljudski šoli — vse to in drugo v l. števi. na 24 straneh. V zadnji (30) številki je priobčen za tiste čase aktualen spis: Mnenje duhovnika (prošta, pozneje škofa Pogačarja) o novih šolskih postavah. V tem spisu (original je pisan latinski) naj duhovniki ne nasprotujejo novim šolskim zakonom, marveč naj sodelujejo kot predsedniki ali nadzorniki v krajnih šolskih svetih in kot člani okrajnih šolskih odborov.

H koncu naj dostavim, da ni bilo čisto prav in dosledno, da sem s 30. števi. prenehal z listom; kajti imel sem dovolj naročnikov, dovolj sodelavcev in dovolj prijateljev. Z njihovo pomočjo sem osnoval l. 1874 »Učiteljsko društvo za slovenski Štajer«, ki je v istem letu list zopet oživel kot II. letnik in ga v letih 1875, 1876 in 1877 izdajalo.

O tem prilično kaj več.